

Çok Partili Döneme Geçişte Kadın Sembolü: Necip Fazıl Kısakürek Örneği (1943-1952)

*Woman Symbol in the Transition to Multi-Party System: The Case of Necip Fazıl
Kısakürek (1943-1952)*

Meltem Salimoğlu*

Öz: Necip Fazıl, İslam'ın siyasallaşmasına ve sağ muhafazakâr kesimin siyasal dilinin dönüşümüne katkıda bulunmuş aktörlerden biridir. Bu çalışmada, 1943-1952 yılları arasında Necip Fazıl'ın kadına bakış açısı odağında, kadın erkek eşitsizliğinin siyasallaşmasındaki rolü değerlendirilmiştir. Necip Fazıl incelenen dönemde Büyük Doğu ideali adını verdiği bir teori inşa etmiş ve teorinin hedefi olan Başyücelik Devleti tasarımı, kadının devlet ve toplum tarafından denetlenebileceği bir sistem kurgulamıştır. Necip Fazıl'ın 1943-1952 döneminde yayımladığı *Büyük Doğu* dergisinde kadınlarla ilgili metinlerinin incelenmesiyle oluşturulan bu makalede, Necip Fazıl'ın tasarladığı devlet modeli içinde kadını nasıl konumlandığı, nasıl sembolleştirdiği, önceki dönemlerden devraldığı cinsiyetçi söylemi hangi biçimlerde ve değişikliklerle yapılandırdığı, ideolojik söyleminde dini öğeleri nasıl ve hangi amaçla kullandığı analiz edilmiştir. Necip Fazıl'ın yazılarında, kadına yönelik ayrımcı söylemi ahlâk ve din kavramlarıyla meşrulaştırmaya çalıştığı, Cumhuriyet rejimi ve kurucularına yönelik eleştirilerini kadının Cumhuriyet dönemindeki toplumsal konumu ve yaşam biçimi odağında örtük şekilde yaptığı görülmektedir. Bu bağlamda Necip Fazıl, kendisi ile aynı ideolojiyi savunan kesimlere rejim eleştirisini de içinde barındıran kadın erkek eşitsizliğine ilişkin dikkate değer bir literatür devretmiştir.

Anahtar Kavramlar: Necip Fazıl Kısakürek, Çok Partili Dönem, Cinsiyet Eşitsizliği, Cinsiyetçi Söylem, Cinsiyet Eşitsizliğinin Siyasallaşması.

Abstract: Necip Fazıl is one of the actors who has contributed to the politicization of Islam and the transformation of the political language of the right-wing conservative section. On the basis of his perspectives on women between 1943-1952, his impacts on politization of gender inequality are evaluated. During the years under examination, Necip Fazıl constructed a theory, named Büyük Doğu ideal and fictionalized a system in which women can be controlled by the state and society in Başyücelik State which is his theory's projected model. Necip Fazıl's published works concerning women in Büyük Doğu between 1943-1952 are evaluated to understand how he positions and symbolises women; constructs the sexist ideology he has taken over and how and why he employs religious elements in his ideological discourse. It

* Dr., Bağımsız Araştırmacı, meltemsalimoğlu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8484-6526.

is revealed that Necip Fazıl seeks to justify his discriminatory discourse against women by using morality and religion in his texts and has implicit criticism towards the Republican regime and its founders on the basis of women's social positions and life styles in that period. In this context, Necip Fazıl handed over a remarkable literature concerning gender inequality including the criticism to the defenders of the same ideology.

Keywords: Necip Fazıl Kısakürek, Multi-Party System, Gender Inequality, Gendered Discourse, Politicization of the Gender Inequality.

Summary

In this study, Necip Fazıl Kısakürek's writings are evaluated with a focus on the woman. The study aims to reveal the role of discriminatory discourse against women by Necip Fazıl who is an opinion leader of the right conservative. In the study, the primary source is the *Büyük Doğu* magazine that starts to be published in 1943. Within the scope of 1943-1952, all articles published by Necip Fazıl and other writers are examined with a focus on women in the *Büyük Doğu* magazine.

In the study, John Thompson's analysis method has been used as an ideology analysis method which is developed as an original form of depth-hermeneutics. According to Thompson's method, the stages of ideology analysis are socio-historical analysis, formal linguistic analysis, and the reinterpretation of the meaning that is symbolized by the discourse (Thompson, 2013: 33-35). The study discusses three separate sections, including the eight-year period, socio-economic and political breakpoints, 1943-1945, 1945-1945, 1945-1950, and 1950-1952. However, this was transferred to the context generally produced by considering the limitation of the text. The formal linguistic analysis of Necip Fazıl's texts is made within the framework of Thompson's "operation categories of ideology". Necip Fazıl frequently refers to these categories, "justification", "rationalization", "narrativization", "unification" and "fragmentation" (Thompson, 2013: 83-84). Necip Fazıl has tried to justify and rationalize his ideological discourse with religion, and he has taken the support of the target audience in this way; he reinterpreted modernization with the narrativization strategy with religion and tradition. Moreover, he used "unification" and "fragmentation" to follow his ideology. The reinterpretation of the meaning of Thompson's method has enabled the originality of the study. In the literature, Necip Fazıl's perspective is analyzed by the evaluation of the texts that appear in independent parts. The conclusion of the study is that all these parts are gained and embodied in a whole. This whole is the "State of Başyücelik" which is an opposing regime design. Necip Fazıl has brought their thoughts on the woman in this state theory.

Necip Fazıl's viewpoint of women are within the critique of the Republican regime. The discomfort of the woman's public visibility, especially after the declaraton of Turkish Republic, is the point in this critic. Necip Fazıl has designed an Islamic State with a longing to the period before the Republic and therefore he designed women's position and role according to its ideology. Necip Fazıl's texts appear as typical examples of the discriminatory discourse based on female-male inequality. Necip Fazıl's featured concept in women-oriented writings is the "female's stragglng". In his opinion, the solution for "female's stragglng" is supervision. This audit will be provided with orders and prohibitions to be applied. The layout at the woman's house will be provided by the father, the brother and her husband, the order in social life will be inspected by the religious rules and the state. With the cause of Necip Fazıl, it is also seen that the rebuilt sexist approach in the multi-party period is still preserved by the right conservatives today.

Giriş

Necip Fazıl Kısakürek¹, sağ muhafazakâr kesimin düşünsel önderlerinden biri kabul edilmektedir. 1943 itibarıyla yayımlamaya başladığı *Büyük Doğu* dergisi aracılığıyla bu kesimin sözcülüğünü üstlenmiş, İslam'ın bir ideoloji olarak siyasallaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

Bu çalışmada Necip Fazıl'ın 1943-1952 yılları arasında *Büyük Doğu* dergisinde yayımlanan yazıları, kadın odağında incelenmiştir. Necip Fazıl özellikle 1945 sonrası yazılarında rejim eleştirisini kadının toplumsal görünürlüğü perspektifinden dile getirmiştir. Bunun en önemli nedeni, kadının aynı zamanda Cumhuriyet kurucularının siyasal söyleminin nesnesi olarak konumlandırılmış olmasıdır. Necip Fazıl 1943'te *Büyük Doğu* dergisini yayımlayarak başladığı siyasal mücadelesini 1949'da siyasal bir cemiyet kurarak, 1950'de ise Cumhuriyet rejimine karşı tasarladığı ve "Başyücelik Devleti" adını verdiği modeli sunarak sürdürmüştür. Başyücelik Devleti, Necip Fazıl'ın ideolojik söylemini somutlaştırdığı devlet tasarımıdır. Bu tasarımın merkezi öğelerinden biri kadındır. Çalışmanın 1952 yılı ile sınırlandırılmış olmasının nedeni, Necip Fazıl'ın *Büyük Doğu* ideali adını verdiği, bir devlet ve toplum tasarımı içeren teorisini bu tarihe kadar inşa etmiş olmasıdır. Necip Fazıl bu tasarım içinde kadının rolünü dinî kurallarla muhafazakâr perspektiften yeniden yapılandırmıştır.

Necip Fazıl kadına yönelik düşüncelerini İslam diniyle meşrulaştırmaya çalışmıştır ancak İslam'ın kadına bakış açısı bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Bunun nedeni, Necip Fazıl'ın bir din adamı değil, İslam'ı ideoloji olarak konumlandıran bir ideolog olmasıdır. Necip Fazıl'ın İslami bilgisinin yeterliliği ve derinliği de aynı nedenle tartışma konusudur². Diğer taraftan kültür,

¹ Necip Fazıl olarak anılacaktır.

² Necip Fazıl'ın İslami bilgisinin eleştirildiği bir çalışma için bkz. Mengüşoğlu, 2017.

gelenek, akrabalık ilişkileri, kapitalist modernleşmenin gelişimi ve sosyo-ekonomik koşullarla ve bu doğrultuda alınan siyasal karar ve uygulamalarla açıklanabilen cinsiyetçi söylemin kaynağının herhangi bir din olduğu iddiasının özcü bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. Nitekim “erkek egemenliğinin temel örüntüleri” ve bu doğrultuda ortaya çıkan ayrımcı söylem ve uygulamaların İslamiyet öncesinde ve diğer dinlerde de var olduğu bilinmektedir (Kandiyoti, 1996: 72).

Büyük Doğu dergisinin ve aynı zamanda Necip Fazıl’ın ideolojik söyleminin ilk dönemi olarak nitelendirdiğimiz 1943-1945 yılları, çalışmanın birinci bölümünü oluşturmaktadır. Bu dönemde kadına bakış açısı henüz bir devlet tasarımı içinde konumlandırılmamıştır. Diğer taraftan Necip Fazıl’ın rejim karşıtı bir devlet tasarımını sunabileceği koşullar da o dönemde olgunlaşmamıştır. İkinci bölüm, 1945-1950 dönemidir. Bu dönemde Necip Fazıl kadına bakış açısını dini öğeler kullanarak netleştirmiştir. Nitekim bu dönemin sonunda Necip Fazıl, Başyücelik Devleti’nin kurulmasından önceki aşamayı temsil eden “İslam İnkılabı” yazılarında bir İslam toplumu içinde kadını konumlandırmaya başlamıştır. Üçüncü bölüm 1950-1952 yıllarını kapsamaktadır. Bu dönemde Necip Fazıl Başyücelik Devleti’nin kurulacağı Büyük Doğu toplumunu ve devlet tasarımının hukuk kurallarını yayımlamış, bu doğrultuda kadının toplumsal görev ve sorumlulukları, kadına yönelik yasak ve sınırlamalar tam anlamıyla netleştirilmiştir.

Bu çalışmayla ortaya konulan değerlendirmenin literatüre katkısının iki yönlü olacağı düşünülmektedir. İlki, Türkiye’de dinî bir devlet tasarımı içinde kadının rolünü göstermesi açısından kadın odağındaki çalışmalara farklı bir perspektif önermesi, ikincisi Necip Fazıl’ın kadına bakış açısının incelendiği çalışmalara Başyücelik Devleti’nin bir çerçeve olarak sunulmasıdır.

1943-1945 Dönemi

1943-1945 yılları, güçlenen egemen sınıflarla birlikte muhalif görüşlerin de canlılık kazanmaya başladığı bir dönemdir. Nitekim TBMM’de iktidara yönelik ilk eleştiriler, 1943 itibarıyla yapılmaya başlanmıştır³. Necip Fazıl’ın düşüncelerini ideale dönüştürdüğü mecra olan *Büyük Doğu* dergisi, muhalif fikirlerin ilk kez gün ışığına çıkmaya başladığı bu dönemde, 1943’te yayımlanmaya başlar. *Büyük Doğu*’nun kuruluş başvurusunda, dergi “CHP ölçülerine uygun olarak bütün dünya olaylarını kucaklayıcı bir hareket” olarak nitelenmiş ve siyasal amacın “dünya hadiselerini fikir gözüyle işlemek” (Başkanlık Cumhuriyet Arşivleri, 1943: 6) olduğu belirtilmiştir. Başvuru gerekçesinin bu şekilde yazılmasının en önemli nedeni, hükümetin savaş yılları süresince basın üzerinde kurduğu baskıdır. Bu durum, *Büyük Doğu*’nun ilk döneminde hükümet tarafında, ılımlı bir çizgi izlemesi ve yapılan yayınların içeriğinin iç politik gelişmelerden ziyade savaş

³ İlk muhalefet, 1943’te Milli Korunma Kanunu görüşmelerinde ortaya çıkmıştır bkz. TBMM Tutanakları, 1943.

haberleri ve edebiyat ağırlıklı olması sonucunu doğurmuştur. Bu doğrultuda Necip Fazıl'ın kadın odaklı yazıları da dâhil olmak üzere ilk dönem yazılarını daha çok müstear isimle⁴ yazdığı, kendisiyle aynı bakış açısına sahip yazarların yazılarını kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Buna karşın hükümet politikalarını ve devam eden dünya savaşında Müttefikleri desteklediği yazılarında kendi ismini kullanmıştır.

Ahlâki Yozlaşmaya Muhafazakâr Çözüm: Kadının Evine Döndürülmesi

Necip Fazıl, 1905'te kendi ifadesiyle “evin veliahdı, baş gözdesi, erkek oğlun erkek oğlu” olarak dünyaya gelmiştir. (Kısakürek, 1974: 8-11). Batı tipi eğitim kurumlarında öğrenim gören Necip Fazıl önce Fransız Okulu, ardından Bahriye Mektebi ve son olarak da İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümüne devam etmiştir. Kadının Cumhuriyet sonrası değişimine yakından şahit olmuştur. Necip Fazıl, 1943 öncesinde Cumhuriyet rejimini ve inkılapları destekleyen Kemalist aydınlardan biridir. 1943-1945 döneminde bu kimliğini muhafaza ediyor gibi görünmekle birlikte rejime karşı tasarladığı Büyük Doğu idealinin⁵ ilk kıvılcımları dergide üstü kapalı ifadelerle bu dönemde yer alır. Necip Fazıl ideolojik dönüşümünü bu dönemde henüz tamamlamamıştır. Kadınlara ilişkin yazıları da örtük şekilde rejim eleştirisi içerdiğinden genellikle röportajlar yoluyla ve diğer yazarların imzasıyla yayımlanmaktadır. Ancak dergideki tüm yazıların Necip Fazıl'ın onayı ve tashihinden geçtiği bilinmektedir (Kısakürek, 1985: 309). Dolayısıyla farklı isimlerle yazılan makale ve haberlerin pek çoğunun da Necip Fazıl'a ait olduğu söylenebilir. Bu dönemde özellikle “Röportajlarımız”, “Kadın ve Ev” ve “Muaşeret Edebi” köşelerinde kadının toplumsal konumunun eleştirisine rastlanmaktadır.

Büyük Doğu'nun ilk yılında Necip Fazıl kadının asli vazifesinin annelik olduğu görüşünü dinî öğeler kullanmadan sunmaktadır. Ona göre, kadın “yarının Türk çocuğunu doğuracak anadır” (Kısakürek, 1943: 15). 1944'ten itibaren bu görüşlerinde İslami öğelere rastlanmaktadır. Necip Fazıl'ın özellikle Hz. Muhammed'e atfedilen hadisleri yazılarında kullanarak kadına ilişkin bakış açısını desteklemeye çalıştığı görülmektedir: “Doğurmayan güzel kadını bırak ve doğuran bir kadın al! Zira ben kıyamet gününde ümmetler arasında sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim” (Kısakürek, 1944: 10).

⁴ Çalışmada Necip Fazıl'ın müstear isimleri korunacaktır.

⁵ Necip Fazıl'ın Büyük Doğu ideali adını verdiği teori, üç aşamadan oluşur. İlk aşamada bir siyasal partinin kurulması, ikinci aşamada İslam İnkılabı ile koşulların hazırlanması, üçüncü aşamada ise İslami bir devlet olan Başyücelik Devleti'nin kuruluşu öngörülmektedir. Necip Fazıl'ın teorisini anlatan çalışma için bkz. Salimoğlu, 2020.

Necip Fazıl bu yıllarda dergide kadın fotoğraflarına da sıklıkla yer vermektedir⁶. 1943'te “Beyaz Perde” köşesinde yer alan bu fotoğraflardan birinde “İşte meşhur sanatkâr, gerçekten harikulade vücudu ile karşımızda” (Kısakürek, 1943: 9) ifadesini kullanmıştır.

Görsel 1. *Beyaz Perde* (Büyük Doğu, 1943, 9).

Necip Fazıl'ın Cumhuriyet eleştirisi de bu dönemde üstü kapalıdır. Örneğin kadının Cumhuriyet öncesi-sonrası değişimini anlattığı bir yazısında karmaşık ifadelere başvurduğu görülmüştür: “Dünkü kadın, herşeyden evvel maddesine ait bir zevk iptidailiğine rağmen, bir saffet [temizlik], bir iman ve muvazene [denge] örneğiydi. Bugünkü kadın yine maddesine bağlı büyüçülük terakkilerinin yanında bir teşennüç [kasınma], şüphe ve ruhi ihtilal numunesidir” (Kısakürek, 1943: 9). Cumhuriyet dönemi eleştirisi derginin diğer yazarları tarafından daha doğrudan yapılmaktadır. Örneğin Suphi Nuri İleri'nin bir yazısında Cumhuriyet öncesi döneme özlem, şu sözlerle ifade edilmiştir:

Eskiden bizde erkekler İslamiyetin müsadese ile dört kadınla nikâhsız bir kaç cariye alabilirlerdi. Şimdi ise nikâhlı kadından başka bir de metres alınıyor ve bu metres gitgide yeni geleneklerimize girmiş bulunuyor... Eskiden kadınlarımız kalın kafesler içinde yaşarlar, kalın çarşaf ve peçe kullanırlar ve böylece baba, amca, kardeş ve kocalardan başkasına tırnaklarını bile göstermezlerdi. Şimdi ise balolarda dekolte ve plajlarda mayo ile dolaşarak erkeklere göstermedik yerlerini bırakmıyorlar (İleri, 1944: 3).

Eski-yeni kıyaslamasına daha itidalli bir dille “Kadın ve Ev” köşesinde de yer verilir. Bu yazılarda da kadın fotoğraflarının kullanımına sıklıkla rastlanmaktadır. Örneğin yayımlanan iki fotoğrafın birinde tamamıyla çıplak, diğerinde üzerinde havlu olan bir kadın fotoğrafına yer verilmiştir. Havlu taşıyan kadın fotoğrafının altında “eski”, diğerinde ise “yeni” yazmaktadır. Bu

⁶ Necip Fazıl sonraki yıllarda benzer fotoğrafları yayımlayan basını “baldır bacak mecmuacılığı”, “fuhuş albümcülüğü” (Kısakürek, 2002: 276) şeklinde niteleyecektir.

iki fotoğraf şöyle yorumlanmıştır: “Eski kadının hamama giriş tarzında bile başta değil sonda güzel olmak mecburiyetinin fen [hile] haline getirilmiş müthiş çilesi yaşıyor” (Kısakürek, 1943: 9).

Görsel 2. *Kadın ve Ev* (Büyük Doğu, 1943: 9).

Necip Fazıl 1943'te kadını şu sözlerle tanımlar: “Giyimi, kuşamı, hali, tavrı, sözü, edası, yüzünün boyası ile bir kadından fazla bir makineyi, bir mankeni, bir kuklayı andıran kadın... cinsiyetini yalnız bir manâda tanıyan hareketlerinin tek maksadı olan mesuliyetsiz başı boş dişî” (Kısakürek, 1943: 15). Bu yazısındaki “kadının başıboşluğu” vurgusu, Necip Fazıl'ın özellikle sonraki yıllarda kadının toplumsal ve siyasal denetimi odağında şekillenen yazılarının ana ögesi olacaktır.

Büyük Doğu'nun bu döneminde Necip Fazıl röportajlar aracılığıyla da kadına ilişkin görüşlerini aktarır. Bu röportajlarda amaç, imzalı makalelerde açıkça dile getirilemeyen görüşlerin röportaj yapılan kişiye söylenmesi olarak gözükmektedir. Bu nedenle *Büyük Doğu*'nun ilk döneminde dergideki röportaj sayısı oldukça fazladır. Örneğin 1943'te bir ceza hâkiminin ağzından şu sözler yayımlanır: “Kadın memurdur, kadın ameledir, kadın sokaktadır, kadın şuradadır, buradadır. Kadın değil mi ki aile yuvasından uzaklaşmıştır, artık herşey çığırından çıkmıştır” (Muhsinoğlu, 1943: 4). Bu dönemde kadınlarla ilgili en dikkat çekici yazı da yine bir röportaj şeklinde yer alır. Kadının toplumsal görünürlüğüne eleştirildiği bu yazıda bir “muhabbet dellâli” [komisyoncu, aracı] ile röportaj yapılmıştır. Gözleri siyah şeritle kapatılmış kadın fotoğrafı ile birlikte şu ifadeler yer alır:

Kadın hususi ambalajı içinde yabancı gözlerden itina ile saklanan bir memnu yemiş gibi ancak mahrem meclislerde sofraya getirilir, onu elde etmek için mutlaka araya vasıtalar koymak icap

ederdi... İstediginiz, beğenebileceğiniz kadınlar işte caddelerden taşıyor... Şimdikilerin ateşi kendinden... Hey gidi günler hey. Bir zamanlar sizin gibi beyler bir muhabbet dellâlı geçse diye yolumuza bakarlardı (Güngör, 1943: 15).

Görsel 3. Röportaj Fotoğrafi (Büyük Doğu, 1943: 15).

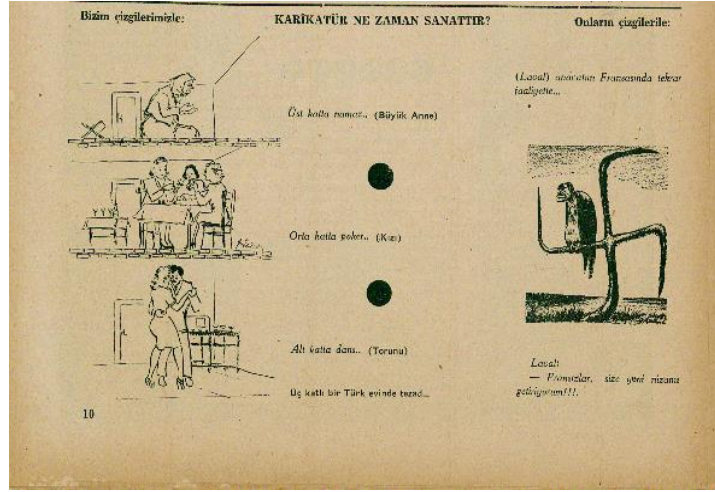
“Röportajlarımız” köşesinde yer alan bir başka yazıda, “dokuz fahişeyle” söyleşi yapıldığı belirtilmiş ve kadınların toplumsal konumlarının değişimiyle fuhuşun artışı arasında bağlantı kurulmaya çalışıldığı görülmüştür. Yazıda *Büyük Doğu* dergisinin “mikropları teşhis eden bir bakteriyolog makamında” olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda dokuz kategoriye ayrılan kadınlar, “mahalle kızı, randevu evinin bakiresi, münevver sürtük, umumhane dilberi, mama, yeni bir tip, yangın yeri sermayesi, bar artisti, kibar fahişe” şeklinde isimlendirilmiştir. Röportajda ilk kez bir sporcuya âşık olduğunu ifade eden kadına “kızılığınız ona mı gitti” sorusu yöneltilmiştir (Muhsinoğlu, 1943: 4-16). İşçilerle yapılan bir başka röportajda ise işçiye sorulan “niçin evlenmiyorsun” sorusu şöyle cevaplanmıştır: “Korkuyorum helâl süt emmiş kadın şimdi az. Ben de başım eğik gezemem” (Muhsinoğlu, 1943: 16).

Büyük Doğu'da kadının mesleki faaliyetlerinin de eleştiri konusu olduğu görülmektedir. Örneğin Vecdi Bürün kadın romancılara ilişkin şunları yazmıştır: “Başka memleketlerdeki kadın romancılarla bizimkileri mukayese edersek ötekilere yazık ederiz... Memleket kültürü, halis sanat bakımından bunların yaptıkları bir salgın hastalığın zararlarından daha az tehlikeli sayılmamalıdır” (Bürün, 1943: 6). Sanatçılarla yapılan bir başka röportajda da benzer bir görüş savunulmuştur: “Keyfiyette [nitelikte] erkek, kemiyette [nicelikte] ise kadın üstünlüğü göze hemen çarpar. Zaten her sahada böyle değil midir” (Muhsinoğlu, 1944: 15). *Büyük Doğu*'nun bu döneminde Necip Fazıl'ın eşi Neslihan Kısakürek adıyla da yazılar yayımlanır. Bu yazıların aslında eşi tarafından

yazılmadığı, Necip Fazıl'ın bu ismi de müstear olarak kullandığı bilinmektedir⁷. Buna karşın Neslihan Kısakürek imzasıyla yayımlanan bir yazıda “Aman dedi kocam, yazına böyle gir, hiçbir başlangıç bu kadar güzel olamaz” ifadesi yer almıştır (Kısakürek, 1945: 13). İlki 1945'te yayımlanan bu yazılarda kadının ev hayatının yüceltilme çabasına rastlanmaktadır: “Tramvaylardaki insan pestilinin yüzde 60'ını kadınlar oluşturuyor. Kadınlarımız sabahın en erken saatinden en geç vakte kadar sokaklarda... Öz evi, kadının cehennemi oldu” (Kısakürek, 1945: 13).

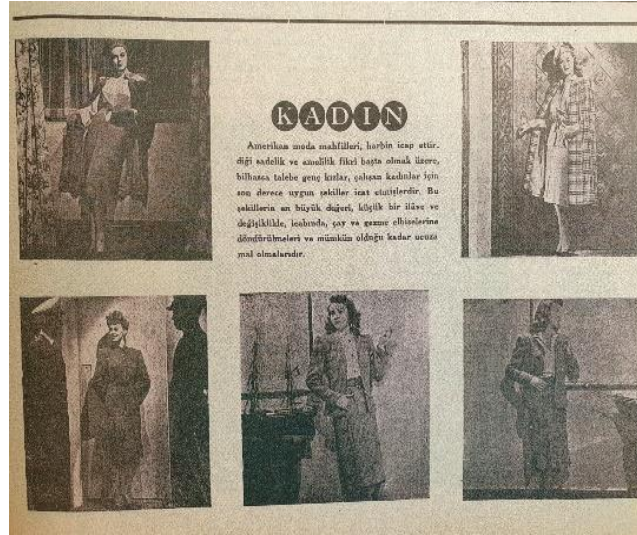
Necip Fazıl bu ilk dönemdeki yazılarında din vurgusundan ziyade adeta dini arkasına gizlediği ahlâk kavramını kullanır. 1943 yılı sonlarında derginin ahlâk davasını örgütlendirmeye yönelik çalışacağını açıklar. Ahlâkın bozulmasını modernleşme perspektifinden yorumlayan Necip Fazıl'ın bu metinlerde örtük şekilde rejimi eleştirdiği düşünülmektedir. Necip Fazıl'ın ahlâkın bozulması savında en sık kullandığı sembollerden biri kadındır. Örneğin dergide, piknik alanında bir kadın ve erkeğin fotoğrafına yer verilmiştir. Fotoğraf yorumunda “Zevk ve cinsi terbiye zaafına karışık (modern hayat) telakkimiz” ifadesi yer almaktadır (Büyük Doğu, 1943: 3). Necip Fazıl modernleşme ve ahlâk arasında kurduğu ters orantıyı “üç katlı ev” metaforunu kullanarak anlatır. Kadın bu anlatımda da merkezi öge olarak karşımıza çıkar. Üç katlı evin en üst katında namaz kılan büyük anne vardır. Orta katta büyük annenin poker oynayan kızı resmedilir; alt katta ise torunu dans etmektedir. “Üç katlı bir Türk evinde tezat” (Büyük Doğu, 1943: 10) başlığıyla verilen bu çizimin ardından Necip Fazıl “Ahlâk Sukutumuzun Tarihçesi” başlıklı bir yazısında Cumhuriyet dönemini anlatırken yine bu metaforu kullanır ve şunları yazar: “Üç katlı Türk evi, üst katta 80 yaşındaki büyük hanımın ağlaya ağlaya namaz kıldığı, orta katta 40 yaşındaki hanımefendinin âşıkları ve ahabları ile birlikte (poker) oynadığı, alt katta 18 yaşındaki küçük beyin (kukaraça) [bir dans şarkısı] ahengi ile tepindiği garip bir tezat ve uygunsuzluk sergisi haline geldi” (Kısakürek, 1943: 16).

⁷ Necip Fazıl'ın kullandığı müstear isim listesi için bkz. (Salimoğlu, 2020: 4).

Görsel 4. *Karikatür Ne Zaman Sanattır?* (Büyük Doğu, 1943: 3).

Büyük Doğu'da kadının giyimi, eleştirilen konuların başında yer almaktadır. Necip Fazıl bu eleştirisini de modernleşme perspektifinden yapar. *Büyük Doğu*'nun baş davasının “şahsiyet” olduğunu söylediği yazısında “kadının asrılık yaftası altında büründüğü kılık” (Kısakürek, 1943: 9) ifadesini kullanır. Savaş süresince Müttefikleri destekleyen, Amerika'nın savaştaki gücüne dair pek çok yazı yayımlayan, dergisine Amerikan reklamları alan Necip Fazıl Amerikalı kadınların giyim tarzlarını da Türk kadınlarına örnek göstermektedir. *Büyük Doğu*'nun bu ilk döneminde Amerikalı modacıların belirlediği giyim tarzı desteklenmektedir (Büyük Doğu, 1943: 9).

Görsel 5. *Kadın* (Büyük Doğu, 1943: 9).

Necip Fazıl'ın ahlâki bozulmayı kadın odağında doğrudan rejimle ilişkilendirdiği yazıları 1945 itibarıyla başlayacaktır. 1945'te çok partili sisteme geçilmiş, kısa süreli özgürlük döneminde Necip Fazıl da ideolojik konumunu netleştirmiştir. 1945 sonrası Necip Fazıl eleştirilerini “muhalif değil, dava sahibi” (Kısakürek, 1946: 16) kimliğiyle sürdürecektir.

1945-1950 Dönemi

Bu dönemde iç politikada en önemli gelişme çok partili sisteme geçilmesidir. Böylece savaş döneminde ilk kıvılcımları görülen muhalefet resmîyet kazanmıştır. Dış politikada ise Türkiye iki kutuplu dünyada ABD'nin tarafında yer almış, savaş sonrası Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak ve üs talepleri, bu kararın en önemli gerekçesini oluşturmuştur. ABD'nin hegemonik söyleminin temel öğeleri demokrasi ve özgürlük, Türkiye'de kısa süreliğine siyasi kararlara da yansımış, bu doğrultuda siyasi cemiyetlerin daha rahat kurulabilmesine olanak sağlanmış, basın üzerindeki baskı bir ölçüde azaltılmıştır. Ancak ABD'nin ideolojisi olan antikomünizm kolaylıkla benimsenecek, kurulan siyasi örgütlenmeler komünizmle mücadele doğrultusunda kapatılırken basın üzerindeki baskı da arttırılacaktır. Özellikle sol örgütlenme ve yayınlara yönelen bu baskı, sağ muhafazakâr kesimler için alan yaratmıştır. Tek partili dönemde bastırılan bu çevre aktörler komünizmin dinle ve vatan sevgisiyle durdurulacak bir güç olduğu retorüğini dolaşıma sokarak merkeze doğru hareketlenmiştir. 1945-1950 döneminde Türkiye'de liberalizm ve muhafazakârlık, yükselen iki ideoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrat Parti'nin muhalefetini bu iki ideoloji üzerine kurması ve çıkarları doğrultusunda serbest piyasa sistemini, geleneksel değerleri savunan egemen sınıfların da desteğini almasıyla 1950'de iktidar değişimi kaçınılmaz olacaktır. Bu siyasal perspektif, Necip Fazıl'ın savunduğu ideolojiyi kitlelere sunabileceği ve rahatlıkla savunabileceği koşulları yaratmıştır.

Muhafazakâr Misyon: Kadının Kurtarılması

Necip Fazıl'ın bu dönemdeki yazılarının odak noktasında kadınların giyim tarzı yer alır. Necip Fazıl'a göre kadının nasıl giyinmesi gerektiği dinî emirlerle belirlenmiştir; bu nedenle emirlere “sımsıkı bağlı kalmak” gerekmektedir (Kısakürek, 1946: 16). 1944'te Türk kadınlarına Amerikan giyim tarzını tavsiye eden Necip Fazıl, bu görüşünü güncelleyerek 1946'da *Büyük Doğu*'nun kapağında saçları yarı örtülü bir kadın fotoğrafı kullanır ve benimsediği yeni giyim tarzını sunar (Kısakürek, 1946: 1). Kadının giyim tarzını bu dönemde detaylandıran Necip Fazıl “mektepli kızlar, genç kızlar ve evli kadınlar” için ayrı modeller olması gerektiğini savunur. Bu sınırları şöyle ifade eder: “Genç kızlarda giyim... her çizgisi ve her rengiyle derin bir ismet ve iffet edasını heykelleştirmek... Evli kadınlar... bütün dar ve teşhirci giyim şekilleri, fazla süs gayretleri, kısa etek, açık saçık, mübalağayla boya, koku vs. bizim esas telakkimize zıt olduğu kadar dünyanın bütün muaşeret edeplerine de taban tabana zıttır” (Kısakürek, 1946: 16). 1946'da İslam dinini “esas telakki” ya da “kök telakki” şeklinde üstü kapalı olarak ifade eden Necip Fazıl sadece bir yıl sonra 1947 itibarıyla İslam kavramına sıklıkla başvurmaya başlayacaktır. Aynı yıl ilk kez şeriat ifadesini de kullanan Necip Fazıl, şeriata göre “kadının kocasına teslim edildiğini”,

kadının yüzünden başka hiçbir noktasını çıplak olarak göstermemesi gerektiğini söylemiştir (Kısakürek, 1947: 2). Bu düşüncesini şöyle ifade eder: “Kadın yüzünden başka hiçbir noktasını çıplak olarak göstermeyecek derecede hayâ ve hicap ifade eder. Tek tel saçın bile dâhil olduğu bu hayâ ve hicap şartları yerine geldikten sonra kadın aynı İslam cemiyet ve beldesinin aynı meydanında en faal ve vazifedar bir unsur olabilir” (Kısakürek, 1947: 2). Belirlenen bu sınırların dışında yer alan kadınlar bir anlamda *Büyük Doğu*’nun hedefindedir. “Milli isyan” ve “Türk kadını ibret al” başlıklarıyla yayımlanan bir haberde kullanılan fotoğrafta, kadının yüz ifadesine dikkat edildiğinde bir eğlencede çekilmiş olabileceği düşünülmektedir; ancak haber metninde Fransa’da bir kadının açık giyinmesi nedeniyle linç edilmeye çalışıldığı yorumu vardır. Haber şöyledir: “Bu kadının üzerine çullanmışlar ve gün ışığı altında ve herkesin gözü önünde üstünü başını yolarak şık ve açık saçık kadını kepaze etmişlerdir... Bugün Fransa gibi serbestlik ve hafiflik merkezi bir yerde bile artık lüks ve açık saçıklık milli bir isyan doğuracak kadar halk yığınlarına tesir etmeğe başlar. Acaba biz bu mevzuda... Vaziyetimizi düşünüyor muyuz? İbret al”⁸ (Büyük Doğu, 1948).

Görsel 6. İbret Al! (Büyük Doğu, 1948: 1)

Necip Fazıl’ın bu dönemde de kadının mesleki faaliyetlerini eleştirdiği görülmektedir. Bu eleştirisini yine dinî bir çerçeveye yerleştirir: “İslam’da kadına hâkimlik ve imamlık yasaktır... Kadının... en yüksek ve ulvi mevkii... erkeğinin yuvasıdır” (Kısakürek, 1947: 2). Kadınların

⁸ Necip Fazıl 1969’da bu haberi yeniden hatırlatmıştır. Kayseri’de açık giyindiği gerekçesiyle bir grubun saldırısına uğrayan kadına ilişkin yazısında saldırganların haklı olduklarını savunmuştur (Kısakürek, 1969: 19).

Cumhuriyet dönemindeki değişiminin “en çok Necip Fazıl’ı sarstığını” belirten Ergun Göze⁹ şu anısını anlatacaktır:

Necip Fazıl bir defasında yine mevkuttur ve dayanılmaz ıstıraplar içindedir. Ve bunu temin için, içinde bulunduğu dayanılmaz haksızlığı ve acıyı o kadar belagâtle belirtir ki, heyetin birisi kadın olan azasının gözlerinden yaş süzölmeye başlar. Fark eden üstat durur ve herkesin aynı manzarayı görmesini temin ettikten sonra ‘İşte der, şeriatın bir sırrı daha tecelli etti: kadından ceza hâkimi olmaz (1993: 69).

Büyük Doğu’nun bu döneminde de dergideki farklı yazarlar tarafından Necip Fazıl’ın düşünceleri desteklenmektedir. Cafer Seno’nun “Kadın Çalışmamalı” başlıklı yazısı, Necip Fazıl’ın bakış açısını net bir şekilde yansıttığından önemlidir. Seno yazısında şunları söyler:

Hiçbir ihtiyaç ve mecburiyet olmayarak iki kızın işe girmesi umumi iş kadrosunda iki erkeğin açıkta kalması demektir... Bu suretle iki ailenin teşekkülüne mâni olunmuştur ki, bu da cemiyet hesabına çok mühim bir zarardır... Kadın zaten aile gibi büyük bir işin başındadır. Dünya kuruldu kurulalı işsiz kadın görülmemiştir. Onun ezeli ve ebedi, tek ve eşsiz bir işi vardır ki o da anneliği ve ailedir... Maalesef çalışan kadınlardan pek çoğu malik oldukları hürriyet ve istiklali kaybetmemek maksadıyla meşru evlenmeye taraftar olmayarak serbest yaşamayı tercih ediyorlar. Bu halin cemiyetin nüfus hareketiyle olan alâkasından başka ahlâk telakkileri üzerindeki tesiri de ayrı ve muazzam bir meseledir” (1946: 3).

Bu dönemde *Büyük Doğu*’da yayımlanan “Muaşeret Edebi” köşesinde de kadınların davranış biçimlerine ilişkin uyarılar yer almaktadır. Örneğin etek giyen kadınlara verilen tavsiye şöyledir:

Kadınlığımızın oturuş edebinde evvela bu kadar açıldıktan sonra mütemadiyen sahte jestlerle örtünmeye çalışmak evvelkinden daha çirkin ve daha davetkâr bir mana kazanır. Evvela böyle oturmayınız; bir kere oturduktan sonra da her defa yeni baştan açıp [etekten bahsediyor] yeni baştan kapatma hareketleriyle büsbütün gözleri kendinize çağırmayınız. Buna ahlâk maskesi altında büsbütün ahlâksızlık derler (Kısakürek, 1947: 15).

Necip Fazıl’ın bu dönemde kadına yönelik en ağır eleştirilerinin odak noktası, 19 Mayıs gösterileridir. Necip Fazıl, Cumhuriyet’le birlikte resmî bayramların dinî bayramlardan daha önemli sayılmaya başladığını söyler (Kısakürek, 1946: 8). Resmî bayramlara karşı tepkisini, kadınları odak noktası yaparak 19 Mayıs Bayramı kutlamalarında dans eden öğrenciler üzerinden dile getirir. 19 Mayıs kutlamaları, *Büyük Doğu*’da tam sayfa haberlerle verilir. Örneğin “Bunlar mektep ve aile kızlarımızdır” başlığıyla *Büyük Doğu*’nun kapak sayfasında bir haber yer almıştır. Haberde kullanılan fotoğrafta kadınların gözleri siyah şeritle kapatılmıştır (Büyük Doğu, 1946: 1).

⁹ Ergun Göze, Necip Fazıl’ın bir dönem avukatlığını yapmıştır ve kendisini yakından tanıyan isimlerden biridir.

Fotoğraf altındaki yorum şöyledir: “Hayır bu manzara Avrupa’da yoktur!!! Bu manzara yalnız Foliberjer’de [o dönemde popüler olan revü] ve Holivut gösterilerinde vardır! Avrupa’da kız talebe bacaklarını yakan ve ısırgan keçe gibi kalın simsiyah çoraplar giyer ve çenesinden topuğuna kadar hicap eder” (Kısakürek, 1946: 1). 19 Mayıs gösterilerine ilişkin bir başka haberde “açık saçık dans eden” kadınların vücutlarının sadece göğüs ve bacak bölümleri kullanılarak şu yoruma yer verilir: “Resimde gördüğünüz bakire göğüslerini acaba dünyanın neresinde görebilirsiniz” (Kısakürek, 1947: 15).

Görsel 7. 19 Mayıs Kutlamaları (Büyük Doğu, 1947: 15).

Kadınların plaja gitmeleri de Necip Fazıl'ın eleştiri odaklarından biridir. Plajdaki kadınların fotoğrafları rejimin hedefleriyle ilişkilendirilerek eleştirilir. *Büyük Doğu*'nun kapağında, üç bikinili kadının fotoğrafının altında “Medeniyet şartı plaj... kabalık, çirkinlik, açıklık” ifadesi kullanılır (Büyük Doğu, 1946: 1). Plaj yazıları, bu haberlere özel bir muhabirin görevlendirilmesiyle sürdürülür. Necip Fazıl'ın muhabire “plaja git ve göreceğin kepezelikleri yaz” talimatı verdiği haberde yer almaktadır. *Büyük Doğu*'da günlerce süren bu yazı dizilerinde plajda kadınların nasıl giyindikleri, nasıl davrandıkları anlatılır. Kadını “ev, çatı altı denen sığınağın korkunç firarileri” olarak niteleyen Muhabir Mithat Özkök, plaj izlenimlerini şu sözlerle ifade eder: “Üstat beni kepezelik görmeye gönderdi ama ben sayı hesabıyla kepezelik değil, yekpare bir dünya görmekten geliyorum. Bu dünyanın ismi sadece kepezeliktir” (Özkök, 1946: 15). Bu ve benzer haberlerde plajlar, “cinsi ahlâk sükûtunun panayırı” ve “fiili zina yeri” olarak nitelenir.

Necip Fazıl plaj yazıları gibi, yine günlerce süren fuhuş yazı dizileri hazırlar. Bu yazılarda fuhuşun artışının özellikle kadının yükseköğrenim görmesiyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu yöndeki sistematik yayınlar, okuyuculardan gelen ihbar içerikli mektuplarla zenginleştirilmektedir. Haberlerde, üniversitede kadınların “iffetsizce davrandıkları”, “fahişe gibi hareket ettikleri” (Büyük Doğu, 1949: 9) ifadeleri yer almaktadır. Bu doğrultuda yayımlanan bir haber dikkat çekicidir. Erenköy Kız Lisesi’nde görevli bir boyacının “Abdesthane mecralarında düşürülmüş muhtelif çocuk ölüleri bulduk. Onları toprağa gömdük” (Kısakürek, 1949: 16) sözlerinin yer aldığı haber, *Büyük Doğu*’da tam sayfa yayımlanır. Necip Fazıl, boyacının anlattıklarını, kendisi de dâhil dört şahitle dinlediklerini söyler. Necip Fazıl bu yönde haberlerin *Büyük Doğu*’da yayımlanma gerekçesini ise “davanın odak noktalarından biri olan kadını gerçek ve muazzez noktaya ulaştırmak” ve “kadının mikroplardan kurtulması” şeklinde açıklar (Kısakürek, 1949: 11). Necip Fazıl’a göre bu yayınlar Türk kadınının haklarını korumaya yöneliktir. Diğer taraftan “din ve ahlâk adına ödemeye mecbur oldukları bir borç” olarak *Büyük Doğu*’nun görevidir. Bu misyonu *Büyük Doğu*’nun kapağına bir kadın ve çocuk çiziminin altındaki şu sözlerle yansıtır: “Bizi kurtarınız: Türk kadını ve çocuğu” (Büyük Doğu, 1948: 1).

Bu dönemde bazı muhafazakâr derneklerin “ahlâksızlıkla giriştiği savaş” nedeniyle Necip Fazıl’ı mektuplarıyla destekledikleri görülmektedir. Nitekim bunlar *Büyük Doğu*’da yayımlanmaktadır (Büyük Doğu, 1949: 1). Buna karşın fuhuş temalı yazıların zaman zaman tepki çektiği de görülmüştür. Necip Fazıl kendisini eleştirenlere şu cevabı verir:

Yağmur suyu kadar temiz, yeni yağmış kar gibi beyaz, ruhu ve başörtüsü iffet ve ismet örgüsü tülbentlerden daha pak Türk annesi, Türk kadını ve Türk kızı adına çıkartığımız prensip sesine karşı uludular... DXB bir fuhuş hafiyesi değildir... Fazilet davacıları müfteri diye gösterilmek istenir böylece fuhuş alenen himaye edilir ve mesele ters tarafından ahlâki ve içtimai bir dava haline getirilmek istenirse, o zaman bu vatanda hiç kimse DXB ile başa çıkamaz... Mecbur edilecek olursak... En canhıraş vesikaları üst üste vermekten bir an bile tereddüd etmeyeceğiz (DXB, 1949: 3).

Eğitim gören kadınların fuhuşla ilişkilendirilmesine ilişkin yayınlar TBMM gündemine de taşınmıştır (TBMM Tutanakları, 1949). Kırşehir Milletvekili Sahir Kurutluoğlu soru önergesinde “memleketin yarınki entelektüel annelerine bu derece ağır ithamlarla dil uzatmanın bütün topluma karşı işlenmiş bir suç” olduğunu belirtmiştir (TBMM Tutanakları, 1949: 231). Kurutluoğlu’nun *Büyük Doğu*’da üniversiteli kız öğrencilere yönelik “ahlâk kaidelerini hiçe sayarak yapılan isnatlar” için nasıl bir adli işlem yapılacağına ilişkin önergesi, Adalet Bakanı Fuad Sirmen tarafından cevaplanmıştır. Sirmen cevabında bu yayınlar hakkında soruşturma açılmasının yayına konu olan

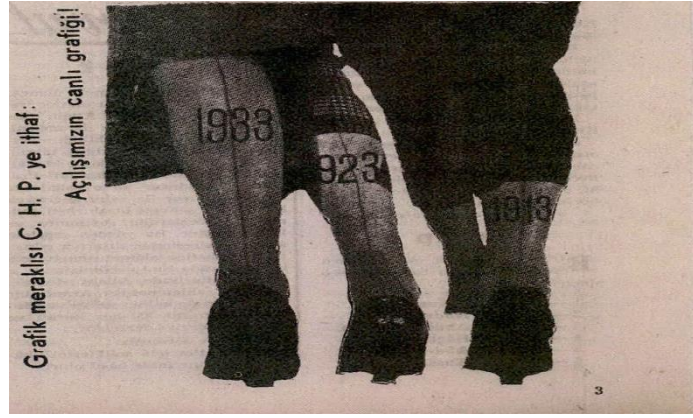
kişilerin şikâyetine bağlı olduğu ve bu yönde bir talep gelmediği açıklamasını yapmıştır (TBMM Tutanakları, 1949: 228).

Necip Fazıl her ne kadar kadını davasının odak noktası şeklinde nitelese de rejimin bu yolla eleştirisi hukuki sorunlardan kaçınmak için güvenli bir yol olarak gözükmektedir. Necip Fazıl Cumhuriyet döneminde kadınlarla ilgili yapılan düzenlemeleri şu sözlerle eleştirir: “Kaçgöçü¹⁰ kaldırdılar ve kadınları açtılar... Kadına tütün ameleliğinden, hâkim kürsüsüne kadar her iş sahasını açık tuttular” (Kısakürek, 1946: 2). Özellikle 1946 seçimlerinin ardından CHP’ye yönelik eleştirilerini arttıran Necip Fazıl, Cumhuriyet’in kurucu kadrosunun kadınlara sağladığı politik, kültürel, medeni haklara ve eğitim hakkına tepki göstermektedir. CHP’nin 1946 seçimleri için hazırladığı bir afişte kullandığı “Türk kadını, reyini sana rey hakkı verenlere ver” ifadesini Necip Fazıl şöyle eleştirir: “Bu nasıl sözdür? Erkeklerden umut kesilmiş de iş kadınlara mı kalmıştır?... Ce ha pe’nin rakipleri, Türk kadınına rey hakkı vermeyenler midir? Bugünün ana meselesi bu mudur? Ce ha pe’nin Türk kadınına ne verdiğini veya ondan ne aldığını münakaşaya talip midirler” (Kısakürek, 1946: 9). Necip Fazıl CHP’ye şöyle bir afiş önerir: “Kadınlar reyinizi bana verin. Sizi ben açtım. Ana, baba, koca, hoca, ağabey murakabesinden [denetiminden] sizi ben kurtardım” (Kısakürek, 1947: 16).

Necip Fazıl bir başka yazısında bu kez kadın kıyafetleri üzerinden rejimi eleştirir. *Büyük Doğu*’nun kapağında kadın bacaklarını kullanarak “ahlâk sükûtumuz yükselişte” yorumuna yer verir. (Büyük Doğu, 1947). “Grafik meraklısı CHP’ye ithaf: açılışımızın canlı grafiği” başlığıyla yayımlanan haberde, diz altı etek giyen kadın fotoğrafının altında 1913, diz ve diz altı arasında etek giyen kadın fotoğrafının altında 1923, diz seviyesinde etek giyen kadın fotoğrafının altında ise 1933 yazmaktadır (DXB, 1949: 3)¹¹.

¹⁰ Kaçgöç, “Müslüman kadınların erkeklere görünmemeleri, bir arada oturup konuşmaktan kaçınmaları” anlamına gelmektedir. Bkz. TDK Sözlük.

¹¹ Necip Fazıl’ın etek boylarına ilişkin sonraki yıllarda da yazıları yayımlanmıştır. 1969’daki bir yazısında mini eteği “dini ölçüyle zinanın eşiğindeki büyük günah... ruhi ölçüyle erkekte cinsi alâkayı son hadde kadar mıncıklamakla onu körleştiren ve hayal zevkini kurutan vahşi açıklık... içtimai ölçüyle her ferde karısını kızını nazari planda zinaya sürüklemenin mahzursuzluğunu telkin edici sosyal yüz karası... adli ölçüyle azmettiricilik fiilinin tam telkincisi ve suçlu erkeğe işletip kendisi kenara çekilen en hain cürüm” ifadeleriyle yorumlamıştır (Adideğmez, 1969: 16).

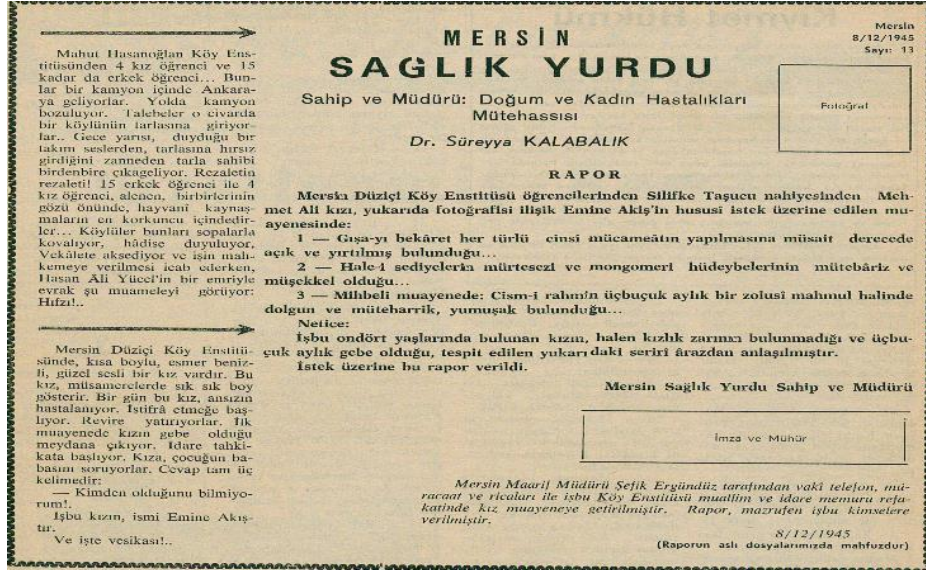
Görsel 8. *Grafik Meraklısı* (Büyük Doğu, 1949: 3).

CHP'nin eğitim politikasını ve özellikle karma eğitim sistemini eleştiren Necip Fazıl şunları söyler: “Kız ve erkek talebe arasında toplu öğretim kanunlaştırıldı. Kız ve erkek talebe hocaların gözleri önünde birbirinin iştahını kabartmak sanatından başka birşey sevdiremedi” (Kısakürek, 1947: 2).

1948 itibarıyla Necip Fazıl'ın hedeflerinden biri de Köy Enstitüleri'dir. Antikomünist ideolojinin zirvesi sayılabilecek bu dönemde kendisini “1 numaralı komünizm düşmanı” olarak niteleyen Necip Fazıl, Enstitülerde komünizm propagandası yapıldığını iddia etmektedir. Köy Enstitüleri'nde “Allah ve ahlâk düşmanı” (Kısakürek, 1949: 1) bir nesil yetiştirildiğini savunur. Diğer taraftan kadının eğitimiyle ahlaksızlığı ilişkilendirme çabasına Köy Enstitüleri örneğinde de net bir şekilde rastlanmaktadır. Köy Enstitüsü projesinin mimarlarından İsmail Hakkı Tonguç'un bir ziyaretinde kız öğrencilerin “kolları yukarı kadar sıvanmış çırılçıplak ve göğüsleri bilhassa göze çarpan dolgun tedevürler [yuvarlaklar] içinde sâkilik yaptıkları” (Kısakürek, 1949: 1), Enstitülerde hamile kaldıkları (DXB, 1949: 1-4) iddiaları *Büyük Doğu*'da yayımlanmıştır. Aynı yıl Türk basınında belki de ilk kez bekâret raporu olduğu iddia edilen bir belgeye *Büyük Doğu*'da yer verilir.¹² Raporun, Düziçi Köy Enstitüsü öğrencilerinden birine ait olduğu belirtilmektedir. Necip Fazıl raporu şu sözlerle değerlendirir: “Dikkatle okuyacak olursanız, 14 yaşında bir kızın doktor muayenesi ile ne türlü bir iffet sakatlığı belirttiğini görür ve hayret ve dehşetten donarsınız” (Kısakürek, 1949: 4). Benzer bir haber, Samsun Köy Enstitüsü'nde okuyan kız öğrenciler için de yapılır. Necip Fazıl okulda Milli Eğitim'den bir yetkilinin teftiş yaptığını ve kız öğrencilerin hepsinin muayeneden geçirildiğini anlatır; kız öğrencilerle ilgili “çoğu anasının kızı”¹³ (DXB, 1949: 1-4) ifadesini kullanır.

¹² Necip Fazıl bu raporu 1971'de bir kez daha yayımlamıştır, bkz. *Büyük Doğu*, 1971: 14.

¹³ Necip Fazıl, “anasının kızı” ifadesini argodaki anlamıyla yani “kız (bakire) olmadığı halde öyleymiş gibi davranan ya da kız sanılan kadın” anlamında kullanmıştır (Koç, 2019: 108).

Görsel 9. Sağlık Yurdu (Büyük Doğu, 1949: 4; 1971: 14).

Necip Fazıl yazılarında komünistleri, “hayvandan aşağı yaratık” (Kısakürek, 1945: 8) şeklinde nitelemektedir. Kadın komünistler için ise şunları söyler: “Kız talebelere komünistlik temayülüne malik olanların hepsi keyfi ve hasbi [gönüllü] orospudur” (DXB, 1951: 16). Rejim eleştirisinin de örtük şekilde yer aldığı bir yazısında komünist sistemde kadınların konumunu şu sözlerle anlatır:

Komünizmanın saf doktrinler âleminde aileye yer yoktur... Çocuk cemiyetin malıdır. Üç yaşında çocuk sitelere gönderilecek ve orada köpek yavruları sürüleri halinde yaşayacaktır. Böylece bunların anneleri de çalışabilecek ve cemiyete (!) faydalı olacaktır. Kadın kocasının hiçbir murakabe, salahiyet hakkını tanımaz. İsterse ismini taşır, isterse taşımaz. Bir kelimeyle evlenir, bir kelimeyle ayrılır... Onlarca kadının erkek ve aile esaretinden tam bir kurtuluşu temin edilmedikçe tam bir inkılap olamaz (Kısakürek, 1949: 3)¹⁴.

Necip Fazıl'ın kadınlara ilişkin düşüncelerinin kaynağında şeyhi Abdülhâkim Arvasi'nin¹⁵ de etkisi olduğu söylenebilir. Arvasi'nin *Rabita-ı Şerife* kitabında 279 maddelik bir günah listesi yer almaktadır. “En büyük günahlar” başlığıyla verilen listede “kadınların işlediği günahların” çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bunlar arasında, kadının eşinin izni olmadan odadan ayrılması, oruç tutması, hacca gitmesi, iki tarafa salınarak yürümesi, dışarıyı için süslenmesi, boşanma isteği en büyük günahlar arasında sayılmıştır (Arvasi, 1976: 112). Necip Fazıl benzer görüşleri Hz. Muhammed'e atfedilen hadislerden örneklerle bu dönemde de *Büyük Doğu*'da yayımlamıştır. Bunlardan bazıları şöyledir: “Kadın zaten eğri bir çizgiden yaratılmıştır. Sen onu düzeltiyim diye

¹⁴ Necip Fazıl'ın bu yazısında kadının denetimi ve inkılap vurgusuyla komünizmi ve Cumhuriyet rejimini özdeşleştirme çabası içinde olduğu düşünülmektedir.

¹⁵ Necip Fazıl Nakşibendi şeyhi Arvasi'den “kurtarıcım, efendim” şeklinde bahseder. Arvasi'nin “kölesi olduğunu” belirten Necip Fazıl, Arvasi ile aralarındaki mürit-mürşit ilişkisini “Boynu serbest olanlardan değildim ve boynumda ucu Abdülhakim Arvasi Hazretleri'nde olan bir kemer taşıyordum” şeklinde anlatır (Kısakürek, 1969: 255).

çalıştıkça kırarsın... Erkekler üzerine kadınlardan başka fitne terk etmedim... Erkeklerin helâki, kadınlara itaattadır. Zevcinden izinsiz sokağa çıkan kadın, evine dönüncüye yahut zevci kendisinden razı oluncaya kadar ilahî gazaba karşıdır” (Kısakürek 1946, 4). “Zevcinden boşanmak isteyen kadına, cennet rayıhası haramdır. Eğer birinin ötekine secde etmesini emredici olsaydım kadınların kocalarına secde etmelerini emrederdim”... “Kadınlar erkeklerin dilimidir.” (Hikmet Sahibi Abdinin Kölesi, 1946: 4).

Necip Fazıl *Büyük Doğu* dergisinde erkeklere hitap eder, onlara seslenir. *Büyük Doğu*'nun yayınlarını eleştiren bir gazeteye cevabında kendisini ve temsil ettiği kitleyi şu sözlerle anlatır: “Biz evvela ve ana gaye olarak ciğerine kadar Müslüman, sonra dibine kadar Türk ve sonra sapına kadar erkek insanlarız” (Kısakürek, 1947: 11). Nitekim 1949'da kurduğu “Büyük Doğu Cemiyeti” adındaki siyasal örgütlenmenin tüzüğünde Cemiyet'e üye olma şartı “erkek olmak” (Kısakürek, 1949: 2) şeklinde belirtilmiştir.

Necip Fazıl'ın özellikle bu dönemde kadına yönelik eleştirileri, kendisinden sonraki muhafazakâr kadroların siyasal söylemlerine de yansiyacaktır. Örneğin Milli Nizam Partisi'nin (MNP) parti sözcülerine ait konuşmaların çoğunda Necip Fazıl'ın güçlü etkisi net şekilde görülebilmektedir. Bu ifadelerden bazıları şöyledir: “CHP döneminde kız erkek çocukların okullarda yan yana oturularak ahlâksızlığın öğretildiği”, “milli kıyafetlere aykırı giyim tarzının yasaklanması gerektiği”, 19 Mayıs bayramı gösterilerinde “kızların kıçlarının açıldığı ve bunun ahlâksızlık olduğu...” (Anayasa Mahkemesi Kararları, 1972: 7-68).

1950-1952 Dönemi

1950'de CHP'nin 27 yıllık iktidarı sona ermiştir. Tek parti dönemi uygulamalarının DP iktidarı ile birlikte eleştirilmeye başlanması, kendilerini tek parti dönemi mağduru¹⁶ olarak konumlandırılan mukaddesatçı-muhafazakâr kesimlerin ideolojik söylemini güçlendirmiştir. Din ve ahlâkla meşrulaştırılan antikomünizm de devlet ve sağ muhafazakâr kesimler arasında ideolojik bir ortaklık kurulmasını sağlamıştır. Böylece mukaddesatçı-muhafazakâr kesimlerin örgütlenme faaliyetleri artmıştır. Bu kesimlerin sözcülüğünü üstlenen, bu bağlamda kendisini “orquestra şefi” olarak niteleyen (Kısakürek, 1985: 334) Necip Fazıl da siyasal faaliyetlerini 1950'deki iktidar değişimiyle birlikte hızlandırmıştır. Bu dönemde Necip Fazıl, bir taraftan 1949'da kurduğu Büyük Doğu Cemiyeti'nin çalışmaları çerçevesinde hedef kitlesiyle doğrudan buluşmakta, diğer taraftan

¹⁶ Necip Fazıl bir kitabında tek partili dönemin uygulamalarını dönemin “mazlum” aktörleri üzerinden değerlendirmiştir (Kısakürek, 1969). Ayrıca kendisini “her devrin mazlumu” şeklinde ifade eder (Kısakürek, 1974: 235). Necip Fazıl'ın mağduriyet söyleminin analizi için bkz. Salimoğlu, 2020.

dergisinde “İslam İnkılabı” ve “Başyücelik Emirleri” yazı dizileriyle¹⁷ Büyük Doğu idealinin teorik inşasını tamamlamaktadır. 1950 itibarıyla Başyücelik Devleti’nin ideolojisi, bu devlet tasarımında toplumsal yaşamın nasıl sürdürüleceğine ilişkin detaylar, hukuk sistemi içinde yer alacak emir ve yasaklar anlatılmıştır. Bu yazılarda kadının yaşam tarzına yönelik kısıtlama ve yasakların yoğunluğu dikkat çekicidir. 1950-1952 döneminde yukarıda örneklerini verdiğimiz Necip Fazıl’ın kadına bakış açısı, yeni bir rejim ve toplum tasarımı olan Başyücelik Devleti’nde somutlaşacaktır. Kadına yönelik düşüncelerini bu çalışmada belirlenen birinci dönemde ahlâkla, ikinci dönemde dinle meşrulaştırma çabasına şahit olduğumuz Necip Fazıl, 1950 ile birlikte Cumhuriyet rejiminin yasaklı kavramı şeriatla ifade etmeye başlayacaktır.

Kadının Denetimine Din Devleti Çözümü

Büyük Doğu’nun birinci ve ikinci döneminde yayımladığı haber ve yazılarında Necip Fazıl’ın kadına ilişkin temel eleştirilerinin, kadının toplumsal hayatta görünürlüğü, mesleki faaliyetleri, giyim tarzı ve eğitimi olduğunu söyleyebiliriz. İşte tüm bu odak noktalarında Necip Fazıl Başyücelik Devleti’nde kadını yeniden konumlandırmış, önce “İslam İnkılabı”, ardından Başyücelik Devleti’nde uygulanacak şeriat emirlerini ifade eden “Başyücelik Emirleri” yazılarıyla tasarladığı devlet ve toplum modelinde kadını bu alanlarda denetlemeyi önermiştir.

Necip Fazıl, Başyücelik Devleti’nin kurulmasını sağlayacak bir inkılap düşüncesinden hareketle 1949 itibarıyla “İslam İnkılabı” yazılarını yayınlamaya başlar. Bu yazıların ilkinde, İslam İnkılabı düşüncesine zarar veren “dinsizle dindar arasında köprü” olarak tanımladığı reformcuları anlatır. Reformcuların savundukları fikirleri tek tek eleştiren Necip Fazıl bunlar arasında yer alan “kadın hayattaki yeni mevkiinden geri sürülemez” düşüncesine karşı çıkar (Kısakürek, 1949: 2). Zira yapılacak devrimle, kadın Cumhuriyet öncesi konumuna geri döndürülecektir. Necip Fazıl’ın Cumhuriyet rejiminin yurttaş kimliği verdiği kadınlara, İslam İnkılabı ile yeni bir kimlik kazandırmaya çalıştığı görülmektedir. Özellikle “inkılap kadınları” kullanımını Cumhuriyet inkılaplarına karşı rövanş çabasını işaret etmektedir. Kadının toplumsal hayatta görünürlüğü, inkılapla ve ardından kurulacak devlette kısıtlanacaktır. Kadınlığın temelinin 14 asır önce atıldığını, sonrasında hiçbir “mimari çizgisinin kalmadığını” savunan Necip Fazıl, kadınların Hz. Ayşe ve Hz. Fatma’yı örnek almaları gerektiğini ifade etmiştir. İnkılapla birlikte kadının yeni konumu şu sözlerle anlatılmıştır:

(...) Saadet devrinin ulvi kadınlığına eş olarak kendisine şeriatın yasak etmediği her noktada boy gösterecek; ve esasen kaçsalar da, gelseler de, otursalar da, kalksalar da, giyinseler de, soyunsalarda,

¹⁷ “İslam İnkılabı” yazıları 14 Ekim 1949-3 Kasım 1950 tarihleri arasında, “Başyücelik Emirleri” yazıları 10 Kasım 1950-30 Mart 1951 tarihleri arasında yayımlanmıştır.

ne erkek ve ne horoz, onları Şer'i edep ve eda dışında görmeye imkan bulamayacaktır... Bu inkılabın kadınları esasta muazzez ve münezzeh ev kadrosunun ve aile çerçevesinin sultanı olacak, hayatın yırtık seciye emredici iş sahalardan hiçbirinde görünmeyecek; buna rağmen İslami ölçülerin yasak etmediği ve kendisince icap gördüğü sahalarda da şerefle içtimai faaliyet kabul etmekten kaçınmayacaktır (Büyük Doğu, 1950: 2).

Necip Fazıl, tasarımında henüz inkılap aşamasında şekillendirdiği kadının toplumsal hayatının sınırlarını Başyücelik Devleti'nde bir emir şeklinde şöyle ifade edecektir: “Dava, kadını... ancak Şeriatın kendisine tayin ettiği içtimai hüviyetiyle heykelleştirip cemiyet meydanına dikmektir... şeriatı tatbik etmektir” (Büyük Doğu, 1951: 2).

Necip Fazıl kadının toplumsal görünürlüğü ile yakından bağlantılı olan mesleki faaliyetlerini ise şöyle çerçeveler:

Bu inkılabın kadınlarından yüzde yüz İslami çerçeve içinde ve bilhassa kendi cinsi üzerinde yetiştiricilik vazifesiyle muallim çıkacak, hastabakıcı çıkacak, muharrir çıkacak, sanatkar çıkacak, alim çıkacak, kaşif çıkacak ve bilhassa fahişe çıkmayacak, bar artisti çıkmayacak, sarhoş şarkıcısı çıkmayacak, göbek atıcı çıkmayacak ve nihayet başıboş işçi ve memur yaftası altında cinsiyetini azmanlığa götürmüş pis ve yırtık nevilere hiçbir çıkamayacaktır” (Büyük Doğu, 1950: 2).

Necip Fazıl'ın yazılarının bir diğer önemli odak noktası olan kadınların giyimi, “İslam İnkılabı” yazılarında “Bu inkılabın kadınları, şeriatın örtmeye mecbursun dediği her noktalarını örtecekler ve örtmeye mecbur değilsin dediği hiçbir noktalarını örtmeyecekler” (Kısakürek, 1950: 2) şeklinde anlatılmış, Başyücelik Devleti'nin emirlerinde ise “Kadın Kılığı” başlıklı ayrı bir yazı ile sunulmuştur. Emir şöyledir: “Kadın kılığı bu emirden itibaren Şer'i hadlere girecektir” (Kısakürek, 1951: 2). Başyücelik Devleti'nde din ve estetik adamlarından bir heyetin tespit edeceği kadının kıyafeti “ahlâk ve zarafetin uyumu” olarak nitelenmiştir. Necip Fazıl bu kararın, kadınlar için Cumhuriyet öncesi ve sonrası arasında bir denge kurulması amacıyla alındığını savunur:

Mazi, şeriat emrini kadını utanılacak ve korkulacak bir madde gibi büsbütün iptal etmek diye anladığı için bizzat Şeriate karşı kabahatli, son yarım ve bilhassa çeyrek asırlık hal de, kadını bütün perde ve hicaplarından soyarak nazari ve içtimai bir zina ve iştiha [arzu] unsuru şeklinde meydana arz ettiği için suçludur (Kısakürek, 1951: 2).

Kadınların eğitimi konusu da hem inkılap yazılarında hem de Başyücelik emirlerinde kesin çizgilerle belirlenmiştir. Buna göre kadının temel görevi ev kadınlığı olduğundan Başyücelik

Devleti'nde "tek bir kız külliyesi"¹⁸ bulunacaktır; yine aynı nedenle kadınların eğitimi zorunlu olmayacaktır. Necip Fazıl şunları söyler:

Kız ve erkek karışık öğretim gibi heyulai [korkunç] abesler İslam İnkılabı'nın maarif siyasetinde bahis mevzuu olamaz. Buluğdan evvelki ilk tahsil devresinde karışık bulunmasında bir mahzur olmayan kız ve erkek talebeler ilk devreden sonra tahsillerine cinsiyetlerinin müstakil toplulukları içinde devam ederler ve kızlar için orta tahsil ayrıca mecburiyet ifade etmez. Külliye tahsili ise kızlar için kendilerine mahsus tek ve hususi bir üniversitede kâbidir. Ana vazifesi ev kadınlığı olan kız talebe, kadınlık iş ve mefhumuna yabancı yüksek meslek mekteplerinden tamamıyla tecrit edilmiş vaziyettedir" (Kısakürek, 1950: 2).

Necip Fazıl, Başyücelik emirlerinde de kadınların eğitimi konusunda bu görüşünü tekrarlamış ve "mutlak hakikat kutbunun mutlak ölçüsüne uygun olarak" hareket edileceğini vurgulamıştır. Başyücelik Devleti'nde kadınların eğitimi ile ilgili sorun, sadece kadınların gideceği bir üniversite ile çözülmüş görünmektedir.

Necip Fazıl Başyücelik Devleti'ne ilişkin yazılarında kadının tavrının dahi nasıl olması gerektiğini tanımlayarak düşüncelerini detaylandırmıştır. Örneğin kadın kurulacak yeni toplumda "esrarlı hicap ifadesi içinde" olacaktır (Kısakürek, 1950: 2). Başyücelik Devleti'nde kadınların "hayâ ve iffet" ifadesi taşıdıkları ve bu nedenle erkeklerin kadınlara saygı duyacağı savunulmaktadır (Kısakürek, 1950: 2).

Necip Fazıl'ın kurguladığı yeni toplumda kadınlara oy hakkı verilmesi, siyasal hayata dâhil olması,¹⁹ ya da bir örgütlenme içinde olmasının da uygun görülmediği anlaşılmaktadır. Necip Fazıl bu faaliyetleri "kadınların erkekleşmesi" (Kısakürek, 1952: 5) şeklinde niteler. Örneğin, Kadınlar Birliği'nin kurulmasına ilişkin bir haberi şöyle yorumlar:

Kadınların da birliği mi olurmuş diyeceksiniz ama olur işte. Hem öyle bir olur ki, kongreleri bile olur. Hatta ve hatta bir kongrede neden vali olamıyoruz, neden elçi olamıyoruz kabilinden söylenirler de. Amma da saçlı uzun insanlar ha. İyi ki neden bakan olamıyoruz, neden cumhur reisi olamıyoruz diye tutturuyorlar. Ama bir de bakarsınız onu da yapıyorlar. Hatta ve hatta neden erkek olamıyoruz diye daha da ileri gidiverirler. Allah bizleri böyle birliklerden korusun (Kısakürek, 1952: 5).

Necip Fazıl bu dönemde Başyücelik Devleti'ne ilişkin tematik yazılarının dışında önceki dönemlerde gördüğümüz gibi sansasyonel olarak nitelenebilecek haber ve yazılarını da

¹⁸ Necip Fazıl, Başyücelik Devleti'nde üniversitelerin "külliye" adını alacağını belirtmiştir (Kısakürek, 1950: 2).

¹⁹ 1971'de Nihat Erim'in Başbakan olduğu hükümette bir kadın bakanın yer almasına Necip Fazıl şu sözlerle tepki göstermiştir: "Hani erkeklik öldü mü diye bir laf vardır ya, sırf ilerencilik adına el atılan bu vaziyet bütün dünyaya bizde erkek kalmadığını ilan etmekten başka bir şey değildir" (Kısakürek, 1971: 8).

sürdürmektedir. Özellikle 1945-1950 döneminde plaj, fuhuş ve 19 Mayıs gösterileri odağındaki bu yayınlar, 1950-1952 döneminde güzellik yarışmalarıyla, kadın bedeni üzerinden devam eder. *Büyük Doğu*'da bir taraftan kadın bedenlerinin sergilenmesi, diğer taraftan İslami bir devlet tasarımıyla kadın bedeni ekseninde düzenleme ve yasakların aktarılması, Necip Fazıl'ın bakış açısına göre sorun ve çözümün bir arada verilmesi olarak yorumlanabilir. Ancak Necip Fazıl bu yayınları her ne kadar savunduğu dava ile gerekçelendirse de, aslında bu tarz haberler bir satış taktiği olarak gözükmektedir. Nitekim Necip Fazıl'ın basını eleştirdiği bir yazısı, bu stratejinin adeta itirafı niteliğindedir²⁰:

Bizim memlekette magazin olsun mecmua olsun birinci sayısından sonuncu sayısına kadar kapaklarına halkın şehvetini gıcıklayan bir kadın resmi koyarlar! Halk ise bu neşriyatı ziyadesiyle tutar. Halkın bu zaafından istifade ederek sürüm yapan mecmuaların yanında bir de gazeteler vardır ki onlar halkın bu zaafını birinci sahifede değil, orta sayfada ele alıyorlar. Bazıları da daha açıkğöz davranıp birinci sayfada göstermek istiyorlar... Bunun için de ne yapıyorlar biliyor musunuz? Ya güzellik müsabakası yapıyorlar veya 19 Mayıs gösterilerinden istifade edip kızlarımızı teşhir ediyorlar” (Muhasebeci, 1952: 5).

Güzellik yarışmasına ilişkin haberler, o dönemde günlük gazete şeklinde yayımlanan *Büyük Doğu*'da 1 Haziran 1952'de başlamış ve gazetenin kapandığı 19 Eylül 1952'ye kadar neredeyse her gün birinci sayfada yarışmaya katılan kadınların mayo ve bikinili fotoğraflarıyla yer almıştır. Necip Fazıl, yarışmanın düzenlenmesinin yanı sıra yarışmaya katılan kadınları da eleştirmektedir: “Vatan Gazetesi güzellik kraliçesi seçiyor. Fotoğraflarını, isimlerini neşrediyor... Bizim merak ettiğimiz nokta, bacaklarını teşhir etmek sevdasına kapılan bu kızların kimler olduğudur” (Muhasebeci, 1952: 5). Yarışmadaki kadınlardan biri, “Çalgılı meyhanede çalışmış, dansöz, Amerikalılara bayılır, Yahudi...” (Büyük Doğu, 1952: 1-2) ifadeleriyle yorumlanırken, bir diğeri “Gayrı meşru iki çocuklu bakire, Rus ananın dölü, Amerikan pazarına sürülen meta...” (Büyük Doğu, 1952: 1-2) şeklinde anlatılmıştır. Güzellik yarışmasındaki kadınların randevu evlerinde çalıştıklarını da iddia eden (DXB, 1952: 1) Necip Fazıl, “randevucu günahkâr bir kadınla” konuştuğunu ve yarışmaya katılan kadınların daha yüksek fiyata satılmaları nedeniyle “bu yolu” tercih ettiklerini belirtmiştir (Kısakürek, 1952: 1). Benzer bir haberde bir kadının güzellik yarışmasına katıldığını ve bunun sonucunda randevuevinde çalışmak zorunda kaldığını vurgulamıştır (Kısakürek, 1952: 1).

²⁰ Necip Fazıl 1971'deki bir yazısında çıplak kadın fotoğraflarını neden kullandıklarını dini gerekçelerle şöyle açıklayacaktır: “Tek lahzalık nazarı bile insanı dehşet ve ıstıraba boğucu bu iğrenç resimleri Büyük Doğu gibi İslam ölçülerinden başka hiçbir şey tanımayan ve İslam ruhunu temsilde en ileri dereceyi tuttuğunda şüphesi bulunmayan bir neşir vasıtasına nasıl olup da geçirebildiğimize şaşırmanın ve bu hareketi uygunsuz bulmamanız... Hak için hakkı iptal etmek caizdir hikmeti önünde katlanışımız... Biz İslam davasını kurtarmak ve mustarip insanlığı baş tacı kılmak mevzuunda gerekirse kanalizasyon ameleliğinden bile çekinmeyecek insanlar...” (Be. De., 1971: 12-13).

Necip Fazıl güzellik yarışmasına tepkiyi “milli bir dava” ve “erkekçe bir mücadele” olarak nitelemiş, kadınların “namuslarına sahip çıkmanın” Türk gençliğinin görevi olduğunu söyleyerek “mukaddesatçı gençliği” şu sözlerle harekete çağırmıştır:

Böyle işlere bizde cereyan vermek, açıkça dinimize, ecdadımıza, ahlâkımıza, milli benliğimize tarihimize, ananemize, ruhumuza, tek kelimeyle Türk namusuna suikasttır. Böyle bir şeye bu memlekette Müslüman olarak, Türk olarak, erkek olarak tahammül edebilecek kimselerin yekununu çatısı altında toplamaya vatan satıcılığı müessesesi başta olarak gazete idarehanelerinden herhangi birisi fazla gelir... Kızını, kız kardeşini, hatta metresini, hatta seni uzaktan cezbeden bir Türk kızını ezeli suikastçın Avrupa pazarlarında çırılçıplak teşhir ettirmeye, memesi ve bu şekilde bacakları, şu ölçüde kalçaları, bu biçimde kaba etleri... mahrem bir zina faciasını fersah fersah geçen bir tespit ve muayeneye tâbi tutabilir misin? Hayır, asla bu iğrenç bir iştir. Türk gençliği... Niçin lanetini sadece mektup ve telgrafla değil, büyük meydanları yırtan muazzam topluluklarla yükseltip Vezüv yanardağını söndürecek tarzda Babıali sefaethanelerini manâ lavlarına boğmuyorsun (Kısakürek, 1952: 1).

Necip Fazıl, güzellik yarışmasını kazanan kadının ödül olarak Amerika’ya gönderilmesini “Amerikan askerlerine peşkeş çekilmesi” şeklinde yorumlayarak şunları söylemiştir: “Yabancı memleketlerde kendisini çırılçıplak teşhir edecek olan bu kızlar mı elçilik yapacak... Erkekler üzerinde sadece behimi [hayvanca] arzular uyandıran çıplak bir avrat mı Amerikalılara medeniyet seviyemizi ispat edecek?” (Kısakürek, 1952: 6). Yarışmayı kazanan ve Amerika’ya gönderilen kadının iki erkekle birlikte çekilen fotoğrafını Büyük Doğu’da günlerce yayımlayan Necip Fazıl, “Türk kızlığına edilen bu iftiranın intikamını nasıl alacağımızı pek yakında göreceksiniz” yazmıştır (Kısakürek, 1952: 1).

Görsel 10. Yarışma (Büyük Doğu 1952, 1).

Sonuç

Bu çalışmada Necip Fazıl'ın kadına bakış açısı üç dönemde incelenmiştir. Türkiye siyasal hayatında da önemli dönüm noktalarını ifade eden bu üç süreçte, Necip Fazıl'ın düşünceleri de toplumsal ve siyasal gelişmelere bağlı olarak değişmiş ve şekillenmiştir. Bu üç farklı dönemde konumuz açısından ortak olan nokta, Necip Fazıl'ın kadına ilişkin görüşlerinin Cumhuriyet rejimi eleştirisine içkin olmasıdır. İlk dönem olan 1943-1945'de basın üzerindeki kontrol ve baskı nedeniyle Necip Fazıl'ın bu yaklaşımı çoğu zaman üstü kapalıdır. 1945'le başlayan dönemde ise Necip Fazıl kadınlarla ilgili görüşlerini doğrudan Cumhuriyet karşıtlığı ekseninde anlatmaya başlamıştır. Özellikle kadınların toplumsal görünürlüğü ve mesleki faaliyetlerine dini kuralları hatırlatarak karşı çıkmıştır. Üçüncü dönem olarak ele aldığımız 1950-1952 yılları arasında ise Necip Fazıl muhafazakâr çevrelerin sözcüsü olma misyonunu, 1949'da kurmuş olduğu ve 1951'e kadar faaliyetlerini sürdürdüğü siyasi cemiyetle siyasal alana taşımış, 1950 itibarıyla yayımlamaya başladığı "İslam İnkılabı" ve "Başyücelik Emirleri" yazılarıyla Büyük Doğu idealini bir teori olarak sunmuştur. Necip Fazıl kadına ilişkin tüm düşüncelerini işte bu yeni devlet tasarımı çerçevesinde somutlaştırmıştır.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte kadın, resmî ideolojinin ve muasırlaşma hedefinin bir sembolü olarak konumlandırılmıştır. Necip Fazıl'ın Başyücelik Devleti tasarımı da kadın merkezi ögedir. Başyücelik Devleti'nin kurulmasıyla oluşacak yeni toplumda bu nedenle öncelikle kadının konumu dizayn edilecektir. Necip Fazıl'ın tasarladığı devlet modelinin ideolojisi kendisini karşıtıyla ifade ettiğinden yani Cumhuriyet karşıtlığıyla şekillendiğinden bir anlamda rejimin aynadaki ters görüntüsüdür. Cumhuriyet'le birlikte kıyafet serbestisi tanınan kadınlar, Necip Fazıl'ın tasarımı da devletçe oluşturulan bir heyet tarafından ve dinî kurallara göre belirlenen kıyafetleri giyecektir. Cumhuriyet'in temel hedef olarak koyduğu kadının eğitimi, Necip Fazıl'ın devletinde kısıtlanacak, erkeklerle bir arada eğitim görmesi yasaklanacaktır. Kadının Cumhuriyet dönemindeki kamusal ve toplumsal görünürlüğü sınırlandırılacaktır. Belirli mesleklerde çalışmasına izin verilecek ancak önceliği evi ve ailesi olacaktır. Necip Fazıl bu sistem içindeki ideal kadını şu sözlerle anlatır: "Beyazlar içinde bir evcik... İçinde beyaz başörtülü beyaz bir kadın. Kulağı hep zilde ve gözleri Allah'ın kitabında..." (Kısakürek, 1974: 179). Cumhuriyet seçkinleri kadını milli bir sembol olarak konumlandırırken, Necip Fazıl için kadın, İslami bir semboldür. Kadın Müslüman olduğu sürece toplumun bir parçasıdır. Medenileşme, millileşme hedefindeki rejimin kadına yüklediği rol, Necip Fazıl'da İslamileşme hedefine yöneliktir; kadının "kurtarılması", ahlâkın düzelmesi ve dolayısıyla İslam'ın güç kazanması noktasında belirleyicidir. Kadını denetleme çabasının kaynağındaki kaygı, Cumhuriyet döneminde resmî ideolojiye tehdit ve muhalefet, Necip Fazıl'da ise ahlâk ve dinin zarar görmesi düşüncesi etrafında şekillenmiştir.

Bu bağlamda, Necip Fazıl, Cumhuriyet'in yurttaş kadını Müslüman kadın olarak yeniden kodlamıştır.

Necip Fazıl'ın metinleri kadın-erkek eşitsizliği temelinde kadına yönelik ayrımcı söylemin tipik örnekleri olarak görünmektedir. Necip Fazıl'ın kadın odaklı yazılarında öne çıkan kavram "kadının başboşluğu" düşüncesidir. Bu nedenle Necip Fazıl'ın "iktidara gelirsek ne olur" sorusuna verdiği cevap, "kadın evine döner" (Kısakürek, 1948: 2) şeklindedir. Kadının başboşluğunun çözümü denetimdir. Bu denetim, Başyücelik Devleti'nde uygulanacak emir ve yasaklar ile sağlanacaktır. Kadın evinde baba, ağabey ve eşi, toplumsal yaşamında ise dinin kuralları ve devlet tarafından denetlenecektir.

Necip Fazıl çok partili dönemde İslam'ı bir ideoloji olarak konumlandırmış ve bir devlet projesiyle mücadelesini siyasal alana taşımıştır. Bu çalışma açısından önemi, kadını bu devlet teorisi içinde konumlandırarak kadına karşı ayrımcı söylemin siyasallaşmasında üstlendiği roldür. Bu bağlamda Necip Fazıl, İslami bir devlet projesinin yanı sıra içinde rejim eleştirisini de ustalıkla barındıran kadına karşı ayrımcı söylemi sağ muhafazakâr kesime miras bırakmıştır.

Yazarın Notu:

Bu çalışma, yazarın "Ötekilerin Cumhuriyeti: Necip Fazıl Kısakürek'in Başyücelik Devleti Tasarımı (1943-1952)" (2020) başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

Kaynakça

(1946, Ağustos). Medeniyet Şartı Plaj. Büyük Doğu Dergisi, 44, 1.

(1946, Haziran). Büyük Doğu Dergisi, 32, 1.

(1946, Mayıs). Bunlar Mektep Ve Aile Kızlarımızdır. Büyük Doğu Dergisi, 31, 1.

(1946, Nisan). İsteddiğimiz ve İstemediğimiz Ev İçi. Büyük Doğu Dergisi, 25, 1.

(1947, Ekim). Büyük Doğu Dergisi, 68, 15.

(1947, Kasım). Ahlâk Sükûtumuz Yükseliş Halinde. Büyük Doğu Dergisi, 71, 1.

(1948, Nisan). Türk Kadını İbret Al. Büyük Doğu Dergisi, 87, 1.

(1948, Ocak). Bizi Kurtarınız: Türk Kadını Ve Çocuğu. Büyük Doğu Dergisi, 75, 1.

(1949, 8 Nisan). Köy Enstitüleri. Büyük Doğu Dergisi, 5, s. 1.

(1949, Kasım). Mektup. Büyük Doğu Dergisi, 7, 1.

(1952, 12 Haziran). Maskeler Düştü. Büyük Doğu Gazetesi, s. 1-2.

- (1952, 2 Ağustos). Sonu Gelmeyen Lanet. Büyük Doğu Gazetesi, s. 3.
- (1952, 2 Haziran). Zavallı Türk Musikisi. Büyük Doğu Gazetesi, 18, s. 4.
- (1952, 6 Haziran). Büyük Doğu'nun Yeni Fuşu Açıklaması. Büyük Doğu Gazetesi, s. 1.
- (1952, 9 Temmuz). Amerika'ya Giden Türkiye Güzeli. Büyük Doğu Gazetesi, s. 1.
- Adıdeğmez. (1969, Aralık). Mini Etek. Büyük Doğu Dergisi, 7, 16.
- Arvasi, E. A. (1976). Rabita-ı şerife. (N. F. Kısakürek, Çev.) İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Bağlum K. (1991). Anıpolitik (1945-1960). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivleri. (1943, 14 Mayıs). Neşredilmesi Düşünülen Büyük Doğu Mecmuası İçin Partiden Teminat Mektubu Talep Edildiği, s. 6.
- Be. De. (1947, Kasım). Memleket Gazetesine. Büyük Doğu Dergisi, 71, 11.
- Be. De. (1971, Ocak). Yüz Karası Basın. Büyük Doğu Dergisi, 1, 12-14.
- Bürün, V. (1943, Ekim). Kadın Romancılarımız. Büyük Doğu Dergisi, 5, 6.
- Dedektif X Bir. (1949, 24 Haziran). Hep O Bay Yücel. Büyük Doğu Gazetesi, s. 2.
- Dedektif X Bir. (1949, 8 Nisan). Köy Enstitüleriyle İlgili 40 Gerçek. Büyük Doğu Gazetesi, s. 1-4.
- Dedektif X Bir. (1949, Kasım). Buyurun. Büyük Doğu Dergisi, 5, 3-11.
- DXB. (1949, Kasım). Grafik Meraklısı CHP'ye İthaf: Açılışımızın Canlı Grafiği. Büyük Doğu Dergisi, 7, 3.
- DXB. (1949, Kasım). Hak. Büyük Doğu Dergisi, 6, 3.
- DXB. (1951, Şubat). Devlete, Millete ve Alakalılara. Büyük Doğu Dergisi, 46, 3.
- DXB. (1952, 13 Haziran). Vesikaların En Korkuncu Konuşuyor. Büyük Doğu Gazetesi, s. 1.
- DXB. (1952, 8 Haziran). Bir Randevucu İfşa Ediyor. Büyük Doğu Gazetesi, s. 3.
- Göze, E. (1993). *Üç Büyük Mustarip*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Güngör, S. (1943, Aralık). (Lüks) Hastalığımız. Büyük Doğu Dergisi, 12, 15.
- Güngör, S. (1943, Kasım). Muhabbet Dellâli. Büyük Doğu Dergisi, 9, 15.
- Hikmet Sahibi Abdinin Kölesi. (1946, Ağustos). Hakikat. Büyük Doğu Dergisi, 41, 4.
- İleri, S. (1944, Mart). Dün ve Bugün. Büyük Doğu Dergisi, 22, 3.

- Kandiyoti, D. (1996). *Cariyeler, bacılar, yurttaşlar.* (A. Bora, F. Sayılğan, Ş. Tekeli, H. Tapınç, F. Özbay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kısakürek, N. (1943, Kasım). Kadın. *Büyük Doğu Dergisi*, 9, 9.
- Kısakürek, N. (1946, Mart). Ev ve Kadın. *Büyük Doğu Dergisi*, 18, 16.
- Kısakürek, N. (1946, Mayıs). Muşeret Edebi. *Büyük Doğu Dergisi*, 27, 16.
- Kısakürek, N. (1946, Nisan). Kızlarda ve Kadınlarda. *Büyük Doğu Dergisi*, 26, 16.
- Kısakürek, N. (1947, Nisan). Muşeret Edebi. *Büyük Doğu Dergisi*, 60, 15.
- Kısakürek, N. F. (1943, Aralık). Ahlak Sükûtumuzun Tarihçesi. *Büyük Doğu Dergisi*, 16, 5.
- Kısakürek, N. F. (1943, Ekim). Adesenin Gözüyle Ameli Davalarımız. *Büyük Doğu Dergisi*, 6, 3.
- Kısakürek, N. F. (1943, Ekim). Beyazperde. *Büyük Doğu Dergisi*, 3, 9.
- Kısakürek, N. F. (1943, Ekim). Kadın ve Ev. *Büyük Doğu Dergisi*, 4, 9.
- Kısakürek, N. F. (1943, Eylül). Kadın ve Ev. *Büyük Doğu Dergisi*, 1, 9.
- Kısakürek, N. F. (1943, Kasım). Kadın. *Büyük Doğu Dergisi*, 8, 9.
- Kısakürek, N. F. (1943, Kasım). Kadın. *Büyük Doğu Dergisi*, 9, 9.
- Kısakürek, N. F. (1943, Kasım). Karikatür Ne Zaman Sanattır. *Büyük Doğu Dergisi*, 11, 10.
- Kısakürek, N. F. (1944, Nisan). Doğudan Batıdan. *Büyük Doğu Dergisi*, 27, 10.
- Kısakürek, N. F. (1945, Aralık). Millete ve Hükümete. *Büyük Doğu Dergisi*, 6, 8.
- Kısakürek, N. F. (1946, Ağustos). Artık Bu Komedyaya Yeter. *Büyük Doğu Dergisi*, 41, 2.
- Kısakürek, N. F. (1946, Ağustos). Efendimiz, Kurtarıcımız Ve Müjdecimizden. *Büyük Doğu Dergisi*, 44, 4.
- Kısakürek, N. F. (1946, Eylül). Bayram. *Büyük Doğu Dergisi*, 45, 8.
- Kısakürek, N. F. (1946, Mayıs). Halk Ne Yaptı. *Büyük Doğu*, 31, 16.
- Kısakürek, N. F. (1947). Nümayiş. *Büyük Doğu Dergisi*, 72, 9.
- Kısakürek, N. F. (1947, Ekim). 24 Maddede 24 Yıl. *Büyük Doğu Dergisi*, 70, 2.
- Kısakürek, N. F. (1947, Ekim). İslam ve Kadın. *Büyük Doğu Dergisi*, 70, 2.
- Kısakürek, N. F. (1947, Nisan). Halk Partisine Gerçek ve Samimi Afiş Örnekleri. *Büyük Doğu Dergisi*, 60, 16.

- Kısakürek, N. F. (1948, Mart). İktidar Bizde Olsa Ne Olur. *Büyük Doğu Dergisi*, 84, 2.
- Kısakürek, N. F. (1948, Şubat). Sebep. *Büyük Doğu Dergisi*, 79, 8.
- Kısakürek, N. F. (1948, Şubat). Vasiyet. *Büyük Doğu Dergisi*, 80, 2.
- Kısakürek, N. F. (1949, 15 Nisan). Vesikalar. *Büyük Doğu*, 6, s. 2-4.
- Kısakürek, N. F. (1949, 17 Haziran). Armamız. *Büyük Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1949, 22 Temmuz). Rapor. *Büyük Doğu Gazetesi*, 20, s. 4.
- Kısakürek, N. F. (1949, 25 Mart). Yeni Rum Patriği. *Büyük Doğu*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1949, 29 Nisan). Konferansın Devamı. *Büyük Doğu Dergisi*, 8, 3.
- Kısakürek, N. F. (1949, Ekim). İslam İnkılabı ve Röformacılar. *Büyük Doğu Dergisi*, 2, 2.
- Kısakürek, N. F. (1949, Haziran). Ana Nizamname Projesi. *Büyük Doğu Dergisi*, 13, 2.
- Kısakürek, N. F. (1949, Kasım). Vesika. *Büyük Doğu Dergisi*, 7, 16.
- Kısakürek, N. F. (1950, Eylül). İslam İnkılabı ve kadın. *Büyük Doğu Dergisi*, 24, 2.
- Kısakürek, N. F. (1950, Mart). İslam İnkılabı ve Mektep. *Büyük Doğu Dergisi*, 21, 2.
- Kısakürek, N. F. (1950, Ocak). Elveda Reşat. *Büyük Doğu Dergisi*, 14, 16.
- Kısakürek, N. F. (1951, Ocak). Başyücelik Emirleri- Kadın Kılığı. *Büyük Doğu Dergisi*, 43, 2.
- Kısakürek, N. F. (1952, 1 Ağustos). Hep Aynı Davanın Yer Yer Akisleri. *Büyük Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1952, 23 Ağustos). Türk Gençliği Bayrağını Ve Milli Namusunu İstismar Edenlere Karşı Nerdesin. *Büyük Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1952, 29 Haziran). Müslümanlara müjde. *Büyük Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1952, 5 Haziran). Vesikalar Konuşuyor. *Büyük Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1952, 5 Haziran). Yeni Fuhuş. *Büyük Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1952, 6 Haziran). Gayrı Meşru İki Çocuklu Bakire. *Büyük Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1952, 7 Haziran). Vatan Kar Hanesi. *Büyük Doğu Gazetesi*, s. 1.
- Kısakürek, N. F. (1952, Mayıs). Kadınlar Birliği. *Büyük Doğu Dergisi*, 15, 5.
- Kısakürek, N. F. (1959, Nisan). İdeal. *Büyük Doğu Dergisi*, 8, 6.
- Kısakürek, N. F. (1969). *Son Devrin Din Mazlumları*. İstanbul: Toker Yayınları.

- Kısakürek, N. F. (1969, Temmuz). Kayseri. Büyük Doğu Dergisi, 3, 19.
- Kısakürek, N. F. (1971, Nisan). Vesikalarla Büyük İfşalarımız. Büyük Doğu Dergisi, 17, 14.
- Kısakürek, N. F. (1971, Şubat). Bir Mani Dörtlüğü. *Büyük Doğu Dergisi*, 8, 16.
- Kısakürek, N. F. (1974). O ve Ben. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (1978, Nisan). Kadın. Büyük Doğu Dergisi, 14, 8.
- Kısakürek, N. F. (1985). Babıali. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2002). Cınnet Müstatili. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Koç, A., Argoda Kadın. Gürsoy Naskali E., Sağol G. (Ed). Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayını, Erişim Tarihi:06.12.2021.
http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/aylin_koc_argoda_kadin.pdf
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2017). Mağrur Öfke: Necip Fazıl, Alelade Bir Figür Değil Resmin Tamamı. İstanbul: Okur Kitaplığı Yayınevi.
- Milli Nizam Partisi'nin kapatılması*. (1972). Anayasa Mahkemesi Kararları, 9, 7-68, Ankara: Yarıaçık Cezaevi Matbaası.
- Muhasebeci. (1952, 1 Haziran). Sokak Kraliçesi. Büyük Doğu Gazetesi, s. 5.
- Muhasebeci. (1952, Haziran). Teşhir. Büyük Doğu Dergisi, 20, 5.
- Muhsinoğlu, N. (1943, Aralık). Dokuz Amele Arasında. Büyük Doğu Dergisi, 14, 4-16.
- Muhsinoğlu, N. (1943, Aralık). Madde-i Umumi ve Hâkimler Arasında. Büyük Doğu Dergisi, 13, 4.
- Muhsinoğlu, N. (1943, Kasım). Dokuz Fahişe Arasında. Büyük Doğu Dergisi, 11, 15.
- Muhsinoğlu, N. (1944, Nisan). Yine Alaturkacılar. Büyük Doğu Dergisi, 28, 15.
- Özkök, M. (1946, Eylül). Plaj. Büyük Doğu Dergisi, 45, 15.
- Prof. H. H. (1948, Ocak). Kadınlığımız. Büyük Doğu Dergisi, 71, 3.
- Salimoğlu, M. (2020). Ötekilerin Cumhuriyeti: Necip Fazıl Kısakürek'in Başıyücelik Devlet Tasarımı (1943-1952). Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seno, C. (1946, Ekim). Kadın Çalışmamalı. Büyük Doğu Dergisi, 50, 3.
- TBMM Tutanakları. (1949, 30 Kasım). s. 228-231.

TBMM Tutanakları. (1950, 29 Mayıs). s. 30.

Thompson, J. B. (2013). *İdeoloji ve Modern Kültür*. (İ. Çetin, Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.

Üç Yıldız. (1943, Ekim). Meseleler Dünyasından Uzakta. *Büyük Doğu Dergisi*, 4, 15.